

nog i sinom tid blir ett gott bidrag till svenska folkskolans historia.

Sandbäck, som, ungdomligt frisk, nu vikarierar i sin gamla skola, önska vi ännu i många år få leva bland oss såsom en prydning för sin kär.

Hj. E.

N. A. Berge.

50 år fyllde nyligen läraren vid Solna folkskolor, *Nils Adolf Berge*.

B. avlade organistexamen 1887 och folkskollärarexamen 1891, bådaderna i Växjö. Under sina första år som lärare innehade han anställning å åtskilliga platser, t. ex. i Visby, Västansfors, Köping, Linköping, förordnad plats vid Aspa bruk, Örb. o. s. v. Samtidigt idkade han språk- och handelsstudier i Göteborg och utlandet. I Solna erhöi B. ordinarie anställning 1903. Åtskilligt av hans hand har synts från trycket, t. ex. läroböcker i huvudräkning, m. m. Under flera år var han sekreterare i Södra Roslagskretsens av S. A. F., varvid han nedlade ett intresserat arbete, framför allt karaktäriserat av en strävan, som borde vara många kretssekreterares, nämligen att om möjligt göra föreningens protokoll till små kulturhistoriska dokument.

Sedan mer än tio år har han varit föreståndare och ledare för Solna folkbibliotek samt givit flera ovanligt talrikt besökta kurser för arbetareungdomen såväl i Solna som i dess grannkommuner, kurser i räkning, bokföring, m. fl. ämnen.

I det kommunala livet har han under flera år varit revisor för Solna kommuns råenskaper, först de kyrkliga, sedan de borgerliga. Så har han blivit ledamot av kyrko- och skolrådet; han fungerar också som kyrkovård. Av socialdemokratiska partiet har han insatts i Sockholms läns landsting, där han mottagit flera förtroendeposter.

På högtidsdagen blev han föremål för hjärtliga hyllningar från såväl korporationer som enskilda, av kamrater och många vänner.

A. F.

J. Hedlundh. — E. Tunblad.

(Till i föregående nr lämnade biografiska data över f. folkskolläraren *J. Hedlundh* i Brunskog och folkskolläraren *E. Tunblad* i Sköivene meddela vi i dag deras porträtt.)

E. Grave.

Folkskolläraren *Emanuel Grave*, Kyrkskolan, Hölö, blev på sin 50-årsdag den 3 november föremål för hjärtliga och storartade hyllningar. Vid skolans början uppvaktades han av skolbarnen med sång och leverop jämte en ståtlig svensk flagga såsom minnesgåva. På aftonen anlände församlingens kyrkoherde i spetsen för ett stort antal församlingsbor. Han tolkade därvid församlingens erkänsla till jubilaren för plikttröget och gott arbete i skolans och kyrkans tjänst, varpå överlämnades flera dyrbara minnesgåvor jämte en större penningssumma i guld. Blommor och telegram inkommo i mängd under dagens lopp.

Maria Johansson.

En hjärtlig hyllning ägnades den 10 november lärarinnan i Helltorps småskola i Upphärad, Älb., fröken *Maria Johansson*, med anledning av att hon då fyllde 50 år. På f. m. uppvaktades hon med sång av skolbarn från Östra folkskolan under ledning av folkskolläraren Hollender. På e. m. samlades i jubilarens hem en mängd släktingar och vänner, varvid skolrådets ordförande, komminister Alb. Rosengren frambar sitt, skolrådets och föräldrarnas tack för 50-åringens nitiska och pliktrogna arbete,

samt överlämnade en genom subskription åstadkommen penninggåva.

Född i Gärdhems församling, Älb., avlade fröken J. småskollärarinneexamen vid Rodhe Lindqvistska privatseminariet i Göteborg 1890 och erhöi samma år plats vid mindre folkskola i Moo, Bohuslän. År 1893 erhöi hon plats vid Lane Ryrs mindre folkskola och hösten 1896 tillträdde hon sin nuvarande plats. Fröken J. är mångårig medlem av Lilla-Ed-t-Lödösekreisen av S. A. F. En lång och ljus levnad tillönskas den redbara och pliktrogna kamraten

I. M.—g.

H. C.—n

B. Landgren.

Den 31 oktober avgick folkskolläraren *Bengt Landgren* i Tågra, Sövdö församling, Mm, från sin lärarebattning. Född 1859 avlade han folkskollärarexamen i Lund 1881, varfter han tjänstgjorde först som vikarie i Östra Vram ett läsår och sedan som ordinarie först i Blentarp åren 1882—1900, därefter i Yngby 1900—1907 och sist i Tågra 1908—1909. I Blentarp var han poststationsföreståndare, god man för förmynderskap auktionsförrättare m. m. Ånskönt han på varje plats så tagits i anspråk för flera allmänna uppdrag, har han på ett alldeles utomordentligt sätt skött sin skola. För kamraterna har han varit den rättrådige och trogne vännen. Den 3 oktober, hans 60 årsdag, blev för honom en hyllningsdag. Han uppvaktades då av goda vänner och kamrater med minnesgåvor m. m.

Den folkliga föreläsningen. I Mål och medel. II Form och utförande. Av *Odal Ottelin*. Studentföreningen Verdandis småskrifter nr 215 och 216. Pris 50 öre häftet.

Ett viktigt led i arbetet för en allmän folkbildning intager tvivelsutan den populära föreläsningens verksamhet. Denna åsyftar visserligen icke att i egentlig mening bibringa kunskaper. De folkliga föreläsningarnas främsta syftemål är att hos åhörarna väcka intresse för de ämnen och frågor, som föreläsaren behandlar, och genom eggelse till självstudier och självständigt tänkande föra fram till en verklig kunskapsbehållning. Särskilt i vår demokratiska tid, då allt större krav på kunskaper och insikter måste ställas på samhällets medlemmar, framstå fordringarna på en allmän och gedignare folkbildning såsom något oundgängligen nödvändigt.

I föreliggande två verdandihäften har den kände folkbildningsvännen lektor *Odal Ottelin* lämnat en synnerligen intressant och värdefull framställning om den folkliga föreläsningen. Det första häftet behandlar föreläsningens verksamhets mål och medel. Häftets innehåll framgår närmare av kapitelrubrikerna: föreläsaren lärare, den folkliga föreläsningens syfte, litteraturhänvisningar, grundlinjer, bibliotek och studiecirklar, försäljning av småskrifter, pionjärerna. Särskilt de synpunkter, som författaren framhåller i kapitlet om föreläsaren lärare, synas mycket värdefulla.

De fordringar, som böra ställas på folkföreläsaren, formuleras här på följande sätt: föreläsaren skall med sitt vetande eller sin erfarenhet vara verkligt inne i området, han skall drivas av lust att meddela något om detta och känna glädje i att meddela det, han skall kunna meddela det med anpassning efter dem man riktar sig till samt levande och klart. Dessa krav framstå så mycket mer beaktansvärda, som befogade anmärkningar ofta kunna riktas mot det sätt, varpå folkföreläsarna fullgöra sina uppgifter.

I andra häftet, som innehåller en utförlig framställning om den folkliga föreläsningens form och utförande, behandlar författaren följande spörsmål: framställningens gång, manuskript eller icke?, språkformen, framställningen, användning av åskådningsmateriel. Största utrymme i detta häfte upptager kapitlet om de folkliga föreläsningarnas språkliga utformning. Författaren och språkmanen framhåller här bl. a. som sin uppfattning, att föredragsspråket bör i vissa hänseenden frigöra sig från ett hämmande beroende av skriftspråket och i stället i största möjliga utsträckning avsluta sig till det bildade samtalsspråket.

Tillkomsten av de båda häften bör hälsas med tillfredsställelse av alla, som hysa intresse för våra folkbildningsspörsmål. De medlemmar av lärarekåren, som själva äro föreläsare eller i egenskap av föreståndare för föreläsningföreningar eller på annat sätt deltaga i den folkliga föreläsningens verksamhet, böra kunna ha särskilt gagn av att taga del av lektor *Ottelin*'s om eminent sakkunskap vittnande arbete.

Hugo Lindell.

Räkneexempel ur jordbruks- och husdjursläran av *J. R. Hagberg*. Karlstad 1916. Nya Värmlandstidningens tryckeri. Pris häft. 2 kr., kart. 2.50.

I nr 44 av Sv. Ltg läses en artikel av kantor *Edw. Håkansson* om Den yrkesbestämda fortsättningsskolan i anslutning till jordbruk. Där framför han åtskilliga synpunkter, som vittna om hans goda lärareomdöme. Så klargör han vikten av att man vid undervisningen »ej... bör beröra mer eller mindre flyktigt en massa saker utan försöka komma fram till en samlad helhetskunskap om det, som för tillfället behandlas». Det exempel, varmed han belyser sitt påstående, måste övertyga den tvivlande om att han har rätt. Även den, som likt under-tecknad ej är fackman i jordbruksfrågor, borde kunna inse det sunda i den pedagogiska grundsyn, som genomgår framställningen. Lika beaktansvärt är hans krav på att barnen skola lära sig hitta i tabeller och i uppslagsböcker, i stället för att läraren sätter bort tid på det i de flesta fall fruktlösa försöket att göra om barnhjärnan till ett lexikon.

Vidare påpekar författaren nödvändigheten av att låta räkning ingå i arbetskunskapen även vid en fortsättnings-

skola i jordbruksdistrikt. Därvid påstår han emellertid, att en lämplig räknebok är ett ouppfyllt önskemål. Med anledning härav vill jag rikta uppmärksamheten på ovanstående exempel-samling. Där finnes mer än 500 exempel ur jordbruksläran, vilka synas mig vara väl valda, intressanta och lärorika. I detta mitt omdöme instämma även personer, som jag rådfrågat, och som ej endast ha pedagogisk bildning utan även god erfarenhet från lantbruket. Dessutom förekomma statistiska tabeller från skilda områden av jordbruks- och husdjursläran, och ur dessa tabeller erhåller läraren lätt de siffror, som krävas för att sätta ihop nya och efter behov lättare eller svårare exempel — förutom att barnen ibland själva borde kunna få söka upp erforderliga siffror i lärarens bok.

I ett avseende behöva dock Högbergs uppgifter förändras, nämligen beträffande varornas pris. Men om blott läraren tar hänsyn till den nuvarande prisnivån, kommer han att få stor nytta av här omnämnda exemplarsamling.

Gösta Setterberg.

Vid slott och sund, intryck och livsbilder av Cecilia Kååth-Holmberg Uppsala, Lindblad, 1919. Med 113 illustrationer Pris 16 kronor.

En hembygdsskildring av stort intresse och synnerligen beaktansvärd för lärare har åter utgivits av fru Holmberg. Denna gång är det Kalmar och dess minnen, som behandlas. I livfulla, personlighetsvärmda bilder, förenande naturskildring, kulturhistoria, personhistoria och litteraturhistoria ställas framför oss det gamla slottet, den idylliska »Gamlesta'n», det nya Kalmar med dess från eldsvådor räddade, stilfulla, offentliga och enskilda byggnader från 1600-talet, återstoderna av fästningsbygget från samma tid, den majestätiska dömen, Tessins verk, ljushärden Rostad, barmhärtighetens rike Norrgård m. m. Jämsides härmed framföras gestalterna av personer, som genom sin verksamhet på ett eller annat sätt äro förenade med denna bygd. Kung Gösta och hans söner Erik och Johan, upphovsmännen till Sverges förnämsta renässansborg, framträda med ett stort antal omsorgsfullt framletade synnerligen belysande detaljer av kulturhistoriskt och personhistoriskt intresse. Gustaf II Adolf, återuppväckaren av det döda nedbrända Kalmar och grundläggaren av den nuvarande staden på Kvarnholmen med dess delvis ännu kvarstående befästningar, bemärkes i sin strid för rikets självständighet mot den för en ny skandinavisk union under Danmarks överhöghet kämpande Kristian IV. Unionstanken, som en gång fick ett uttryck i drottning Margaretas »Kalmarunion», har i en långt senare tid levat upp i »Skandinavismen». Även denna rörelse får författarinnan anledning att skildra, då hon berättar om det motta-

gande, som danska och svenska studenter på färd till och från studentmöten på 1840- och 1850-talen erhöilo i Kalmar. De stora världshändelser, som stodo i samband med franska revolutionen och napoleonsväldet, skynta fram i berättelsen om de landsflyktiga medlemmarnas av Frankrike gamla konuogaätt av politiska skäl föranledda besök i Kalmar 1804 och deras hovhållning i landshövdingeresidenset därstädes under fyra veckors tid. Åt vår egen tid och till densamma hörande personer har ock ägnats uppmärksamhet. När stadskyrkan beskrives, kan icke dess degradering från att hava varit domkyrka och upplånandet av Kalmar stift förbigås. De i striden om stiftets tillvaro mest framträdande personerna hava fått sin plats i skildringen. Biskoparna Paul Genberg och Henry Tottie, domprosten, nuvarande biskopen i Karlstad, J. A. Eklund äro personer av betydelse för hela landet. Läroverket har också märkliga män bland sina representanter. Sådana äro författaren av Kalmar slotts och stads historia Volmar Sylvander, »den spekulative filosofen», Boströms energiske motståndare, sedermera professor i Lund Johan Jakob Borelius, författaren och pedagogen »överblickgarnas» skildrare Oscar Swahn samt historikern och fornminnesbevararen Fabian Bæhrendtz. Många läsare av Waldemar Swahns och Bengt Bergs berömda böcker hava kanske icke vetat, att de äro kalmarbarn. Fru Oda Berg, föreståndarinna för den berömda »Hemslöjden» i Kalmar och medlemmarna av den framstående köpmannasläkten Jeansson hava fått den hyllning, som de förtjäna. Verksamhet som ungdomsfostrare och ungdomsvårdare har förvärvat en välförtjänt plats i Kalmarboken åt föreståndarinnan för den berömda flickskolan på Rostad Cecilia Fryxell, rektorn för seminariet, som efterträdde rostadskolan, Johan Wickbom och grundläggaren av vårdanstalten för vanartade gossar på Norrgård Magnus Fröberg samt hemmets nuvarande föreståndare pastor Valerius Olsson.

Buren såsom denna bok är av fosterländsk och ideell livsåskådning och skriven i en fängslande, medryckande stil förtjänar den att studeras av varje lärare och av var och en hembygdsintresserad person. Ja, den har något att säga till alla såväl unga som gamla. Den bör icke saknas i något folkbibliotek.

C. O. Arcadius.

Skolkalendern 1920. J. A. Lindblads förlag, Uppsala. Pris: häft. kr. 1:50. kart. 2 kr.

Bland de allmännyttiga årsböcker, som varje höst utkomma från Lindblads förlag, finna vi i år en kalender för lärjungar i våra barndoms- och ungdomsskolor. Den vanliga almanackan är interfolierad med rutade blad avsedda för kurvor över väderlek och lufttryck. Plats finnes även för anteckningar om

nederbörd, molnighet och vindriktning. Det är ju sådana iakttagelser, som på det yttersta i dessa dagar kallas för hembygdsundervisning. Kalla dem vad som helst! De äro nyttiga liksom kassaboksbladen, i vilka de unga få anteckna sina inkomster och utgifter.

Så kommer främst bland illustrationerna hela det kungliga huset med alla de söta prinsarna och prinsessorna. Riktigt rart i en barnkalender! Sen få barnen se ansiktena på en mängd svenska författare från Georg Stiernhielm till Per Hallström. Psalmdiktarna uppta en särskild sida. Men apropos, finnes det ingen yngre än Runeberg? Vi ha svenska kyrkans sångare hängt sina harpor i pilträdet? Så komma svenska uppfinnare och svenska tonsättare, världens främsta mästare i musik, upptäcktsresande, svenska målare och skulptörer. Vidare en mängd statistik i grafiska framställningar, en schematisk framställning av våra ungdomsskolor, bilder av olika luftballonger och flygmaskiner samt av de olika instrumenten i en orkester m. m. Bland allmännyttigt må särskilt nämnas en fullständig framställning av Melins stenografi på fyra sidor. Så enkelt är verkligen detta system.

Kalendern är bra, och man kunde önska, att alla folkskolebarn hade råd att köpa den eller finge den i julklapp.

N. Hgr.

Växter och växtsjukdomar. Beskrivning till professor J. Erikssons botaniska väggtaflor av A. Kvamme. Sthm, P. A. Norstedt & Söners förlag, 1918. Kr. 3:50.

Ingen undervisningsmaterieil, avseende växtstudiet vid våra barndomsskolor, torde vara mera känd och använd än Jakob Erikssons Botaniska väggtaflor. Redan vid dessas första framträdande gjorde sig behovet av en texthandledning till dem starkt gällande. Och detta behov har icke minskats utan snarare tvärtom, i mån som den biologiska undervisningen i våra skolor blivit fördjupad. Glädjande att konstatera är nu detta behov tillgodosett.

Med prof. Erikssons tillstånd har nämligen den textbok till samtliga hans botaniska väggtaflor, som härmed anmäles, blivit utgiven. Till fem av dessa planscher är texten hans egen, förut tillgänglig i häftet Våra viktigaste kulturväxter och deras sjukdomar och helt nyss av honom reviderad. För innehållets saklighet i övrigt borge de många och vederhäftiga källor förf. använt.

Framställningen av kulturväxterna är som sig bör fylligare och rikare än av de vilda växterna. Under rubrikerna Byggnad och utveckling, Historia och utbredning, Nytt och användning, Sjukdomar skildras ifrågavarande växter så utförligt, att knappast något däröver står att önska. Det är också här och särskilt på växtsjukdomarnas område den väntade och behöfliga ledningen givits. Men även skild-